

JOANNIS GEORGII GRÆVII

ORATIO

De Auspicatissima

(7)

EXPEDITIONE BRITANNICA.

Cum Potentissimus & Invictissimus

GUILIELMUS

Arausionensis Princeps,

ANGLIÆ, GALLIÆ & HIBERNIÆ Rex
inauguraretur, Die xj Aprilis,

AUCTORITATE

Præpotentium & Illustrium ORDINUM
Trajectinæ Dioeceseos,

Habita

MDCC LXXXIX.

LONDINI,

Impensis D. Newman, ad Insignia Regalia in Vico vulgo
vocato The Poultry, MDC LXXXIX.

JOHANNIS GEORGI CRUVII

O R A T I O

De Augustinus

EXPOSITIONE BRITANNICA

Quam R. A. Cruvius & J. A. Cruvius

GUILIELMUS

Augustinus Cruvius

Augustinus Cruvius & J. A. Cruvius

Augustinus Cruvius

AUGUSTINUS

Augustinus & J. A. Cruvius

Augustinus Cruvius

Augustinus

Augustinus Cruvius

1034115

Augustinus

Augustinus & J. A. Cruvius

Augustinus Cruvius

Potentissimo & Invictissimo Britanniae, Scotiae,
Galliae, & Hiberniae Regi, Fidei Defensori,
GU ILIELMO, Principi Arausionensi,
Belgicae Foederatae Gubernatori, Conservatori, Reli-
gionis Reparatori, Seculi Quietis, & Otiosae Liber-
tatis Fundatori, Publicae Felicitatis Auctori; Orati-
onem qua tot Regnorum Sceptra, & Regiam Coro-
nam, Dei Opt. Max. Munere, summo Procerum
Populique Anglicani Consensu, Secundis Christianae
Reip. Auspiciis, Maximo Terrarum Orbis Applausu,
Incredibili omnium Belgarum in Primis Lætitia,
Sacratissimo ejus, nec non Augustae **MARIÆ**,
Piissimae Sanctissimaeque Reginarum, Capiti Imposi-
tam, ipso Solemni Inaugurationis Die, Mandatu Il-
lustrium & Praepotentium Populi Trajectini Ordini-
um, Gratulatus est **L. M. Q. D. D. D.**

Sacrae Majestati Tuae

Devotissimus

Joannes Georgius Grævius.

JOANNIS GEORGII GRÆVII
 O R A T I O
 D E
 EXPEDITIONE BRITANNICA.

*Illustres & præpotentes Populi Trajectini, Ordines
 Electi, Equites, Magistratus Nobilissimi, & Am-
 plissimi Consules & Senatores, Academiae Curatores,
 gravissimi Curiae Provincialis Senatores, Magnifice
 Rector, Clarissimi Professores, Collegæ conjunctissimi,
 venerandi Verbi Divini Praecones, Doctores omnium
 Disciplinarum Eruditissimi, Vosque cæteri omnis Lo-
 ci & Ordinis Auditores gratissimi, Tu denique
 Lectissima Juventutis Corona, Spes Patriæ, noster
 Amor:*

QUam magno & quam incredibili quodam
 gaudio perfusi sint omnium bonorum
 Animi, istius quidem diei festa celebritas
 satis significat, sed magis id produnt omnium vul-
 tus, oculi, gestus. Causam veri solidique gaudii
 justissimam attulit nobis optatissimus nuncius de-
 latorum Principi Arausionensi optimis Christianæ

reip. auspiciis, summa populi Anglicani consensu-
one, magnæ Britannia, Gallia, & Hibernia regno-
rum. Gaudium nostrum gaudent Orbis Christiani
Principes ac gentes, non modo quæ nostrorum sa-
crorum & symbolorum sunt participes, sed & quo-
rum opiniones discrepant a nostris in non uno do-
ctrina Christiana capite, quia non dubia spes af-
fulsit injustissimæ servitutis, omnium capitibus im-
pendentis, jugum depellendi. Soli dolent qui illud
aliis volebant imponere. Nobis profecto non po-
tuerunt candidiores, lætiores, & quæ commenda-
tiores erunt memoriæ hominum sempiternæ, dies
illucere. Hæ animos metu imminentium malorum
ægros confirmarunt, & in maximam spem erexe-
runt afflictas & labentes libertatis, pietatis, & reli-
gionis res posse vindicari in pristinum decus &
securitatem. Hæ tanquam signum quoddam com-
munis omnium salutis ac libertatis sustulerunt,
ut hostium insolentiam & temeritatem minus me-
tuamus, effrænam libidinem omnia conterendi &
perdendi non formidemus, nec trepidemus ad il-
lorum motus, minas & strepitus Dei hoc munus
est, qui Gulielmum tanta virtute ac sapientia cu-
mulavit, & ut auderet tam mirificam expeditio-
nem suscipere, cum minime sperarent hostes,
alienissimo & durissimo anni tempore, cum ven-
torum vesania, procellarum furor, hyemis sævitia
maria

maria clausisset, ut inimicorum procacissimis linguis, & petulantissimis calamis ludibrium deberet : & ut posset illa defungi tanta celeritate tantaque prosperitate, ut mortalium omnium non modo spem & fidem, sed & ipsius Principis vota longe vicerit. Nemo enim unquam tacitus tanta est ausus optare, quanta duorum mensium spatio in Britannia sunt gesta. Difficulus illa posteriori credent, cum nos ipsi vix nostris auribus & oculis credamus. Acceptum Deo referendum est, quod in tanto discrimine, in quod res Europæ erant adductæ, cæteris tanquam letheo poculo sopitis, solus Princeps Arausionensis, divina quasi vi quadam illuminante mentem, diu ante providerit importunissimorum hostium dolos, artes, machinationes non modo nostram remp. sed universam Europam domandi, puriorisque religionis castus & ceremonias cum omnibus fibris radicitus extirpandi. Deo debemus quod veluti Numinis afflatu excitata Principis virtus in tanto periculo non sibi cessandum, cunctandum, nimis longa deliberatione tempus terendum, aut sociorum opes expectandas putavit, sed aliis sedentibus dies noctesque, domi forisque festinarit, compararit, dilectus habuerit, ornarit classes, Principes alios inflammavit ad dextras foederaque jungenda. Hanc ob causam præcipiti vere superioris anni deducta classis

classis in ancoris per æstatem stetit, ut ex malis suis tanquam ex speculis quibusdam prospectaret in Gallias & Britanniam, ne quis subitus erumperet ex illis oris infestis turbo, qui nec opinos obrueret. Eo spectabat apparatus belli terrestres, quo perstrepebant cum nostræ, tum vicinarum, ut & exterarum civitatum officinæ; conscriptæ turmæ cohortesq; in longius remotis regionibus, & conductæ legiones, quas Reges & Principes alii sub signis habebant. Verum quod illustrius documentum esse potest, divino consilio, divinis auspiciis, singularique Dei providentia susceptum hoc bellum & gestum esse, si bellum appellandum est iter, quod studio pacis & libertatis tuendæ sine sanguine conficitur, quam quod tam mirificum ejus initium longe alium finem videbatur polliceri, quod tam inexpectatus rerum cursus, quodq; tam secundus earum fuerit exitus, ut effectus vota superarit, & effecta videant homines & admirentur, sed quibus rationibus effecta sint, nec teneant, nec norint. Quis, licet cætera fuissent expedita, potuisset unquam in animum inducere, ut crederet, populis foederatæ Belgicæ, a bellis alienissimis, & ingenio suo, & propter negotiorum, quæ ubiq; gentium & terrarum habent amplissima, rationes, quæ non minus ac leges inter strepitum armorum aut frigent, aut consistunt, potuisse

potuisse persuaderi, ut paterentur suas classes & copias transponi in Britanniam, cujus causam agebat Rex totius Europæ potentissimus, denunci-ans publicè, se in eum, qui rebus Britannicis se interponeret, hostile ferrum stricturum. Quis non miretur nostros his minis non fuisse deterritos a consilio robur exercitus ex sinu suo dimittendi, cum publice privatimq; essent angustiae, & res superiore bellica tempestate attritæ nondum potuerint recreari. Accedebant tumultuosi nuncii ex Gallia de non parva, nec infirma manu, quæ in armis esset, quæque coacta propediem ductu Delphini esset motura, ignaris omnibus, in quos impetum belli esset conversura. Erat autem magna suspicio in has terras Gallos irrupturos, aut ut regis dicta firmarent rebus; aut ut Principem avocarent ab expeditione instituta; aut, si præsidio firmioris exercitus illæ nudatæ essent, incurfui hostili, rapinis, ferro flammæq; paterent, ipsaq; respub. exhausto infans in hanc expeditionem sumptibus ærario, nec a copiis pedestribus, nec a classe parata, deleretur, & amitteret sua, dum aliis fert suppetias. Hanc constantiam, hoc invictum animi robur, ne minis moverentur tam potentis Regis, ne metu tantorum periculorum frangerentur, ne recordatione calamitatum, quas bellum Gallicum ante non multos annos his populis

importarat, conciderent, sed prompti paratq; summa alacritate & concordia quicquid subsidiorum Princeps ad hanc expeditionem desiderabat, offerrent, Deus nostrorum Procerum & Magistratum animis afflavit. Non tamen videbatur protectionem velle fortunare Deus. Nam cum rebus omnibus ad eam comparatis classis esset ornatissima viris, equis, annona, sarcinis, instrumento bellico; cum Princeps jam conscendisset, provectusq; in altum vela faceret, subita violentia Boreæ concitatum intumuit mare, & tam atrox tempestas est coorta, ut naves cursum tenere non possent, pars dissiparentur, pars rejicerentur in portus, inter quas erat Prætoria, qua Princeps vehebatur. Fama statim more suo in majus extollens omnia per Europam disseminat magno, sed vano hostium gaudio, classem laceratam, rupibus illisam, aut actam in brevia, totam misere haustam iratistantæ temeritati procellis periisse. Hujus lætitiæ usura hostibus non fuit diuturna. Intra diem unum & alterum omnes in portum ad os Helium, unde conscenderant, sunt relatæ naves. Nulla jactura nisi trecentorum admodum equorum est facta, naviumq; paucarum armamenta aut amissa fuerunt, aut corrupta, quæ facile redintegrabantur. Non longe post idoneam tempestatem nacti de, nuo solvunt, ac suis coeperunt ferri ventis per fretum

tum Morinorum, non ridentibus, ut ante, sed tantopere trepidantibus & paventibus utriusq; terræ littoribus, ut terrorem trementium Lutetia Londinumq; sentiret, ac ipsæ circaq; populi exalbescerent, palloremq; suum tanquam lumen quamdam, latius per omnes regni angulos & longe celerius quam ante falsum gaudium, diffunderent. Tum quoq; quam cordi Deo Princeps esset eluxit clarissime, cum secundos adspiravit ventos hac anni tempestate, qua nulla turbulentior est & procellosior. Kalendæ erant Novembres Julianæ, cum in portu Brielenfi secunda vice solverent oras, qui mensis præ cæteris omnibus in hac plaga bacchantium ventorum furiis quasi dictus est. Sed hi venti ferentes, qui pulchre sinus implebant, classem non sinebant appellere ad littora, tum quod essent acriores, tum quod loci situs obstaret, sed eam deferebant aut in Hispanicum Oceanum, aut in extremum Britanniae cornu, ut qui ad id tempus secundi fuerant, tum emenso magno freti spatio applicituris essent adversi. Inopino in contrarium vertebantur. Coepit Circius flare, qui magno classis bono faciles dabat appulsus, ut nemini dubium esset, Principem a Deo allegari ad componendum turbatae Britanniae statum, ad instaurandam religionem, ad restituendam libertatem, cui jussu Dei tam opportune

servirent venti. Relicta igitur a tergo Vecti, in citeriorum Danmoniorum sinum Comitatus Devonæ, qui Torrensis dicitur incolis, quinto a quo ex Batavis discesserant die, vela flectunt. Nemine remorante, cum delecta manu exscenium facit Princeps duabus quasi ante Solis occasum horis. Diebus sequentibus exponitur exercitus, omneq; genus armorum. Contendunt Exoniam amplam & celebrem urbem. Quacunque incedit Guilielmus magnus fit hominum concursus omnis ætatis, omnis sexus, omnis loci & ordinis, faustis acclamationibus & omnibus excipitur ubiq; tanquam coelo demissus vindex pietatis, legum & libertatis, imprimis Exoniæ. Tubis, tympanis, campanarum pulsibus personant omnia. Multi nobilissimi magnæq; dignitatis viri, necnon primorum Ordinum duces, qui sub Jacobo Rege meruerant, ad eum tanquam ad asylum confugiunt, totæq; cohortes signa transferunt. Quis non admiretur arcana divinorum factorum decreta? Constitutum ac deliberatum erat Arausionensi eursum in septentrionalem Britanniae oram dirigere, ubi & portus erant commodiores, & plures urbes ac summæ dignationis & potentiae homines, consilia & arma liberandæ patriæ sociature cum Principe: Deus direxit in occidentalem, ubi vix ullus de adventu Batavicae classis audierat, ac compertum.

peritum quicquam habebat, ubi nemine fane Princeps antehac usus erat. Sed Deus ministerio tempestatum sic comparaverat, ne expeditionis auspiciatissimæ initia cruentarentur cædibus gentium amicarum, & eadem sacra colentium, utq; intelligerent omnes vindicem venisse, non hostem: non ut tropæa, sed ut afflictos excitaret: non hostiles, sed socias & auxiliares adesse copias. Hoc latus regni nudum erat & inops ab omni præsidio militari: illud, nescio quorum scelere aut loquacitate Principis prodito consilio, sepiebatur validissimo peditatu & equitatu regio. Tam secundis auspiciis, quæ tantas prolixæ divinæ benevolentia significationes habebant, responsuros esse in cæteris successus, & optatissimum eventum quis potest ambigere? Respondit fane non tantum votis, sed vota & fidem omnem superavit eventus. Princeps cum Exonia moveret, quocunque signa movebat, quo ponebat pedem, ex pagis, vicis, oppidis omnes ad gratulationes & plausus effusi occurrebant, maximis ingentis latitæ signis editis, ut ipsa Britannia suis convulsa sedibus obviam prodire videretur ad complectendum suum liberatorem. Pueri alacritate & festivitate, mulieres acclamationibus & tripudiis, senes precibus & lacrymis gaudium testabantur, juvenes viriq; robusti jugula sua pro capite Principis ostentabant;

tabant; omnes sublatis in coelum manibus Deo gratulabantur. Jam non arces, non castella, non urbes, sed universæ regiones, universi populi ad Principem transibant: magnæ manus in aliis Britannia iisq; remotis partibus coierant, & correptis armis iter ad Principem maturabant, quamvis intractabilis brumæ sydus non tantum maria navibus, sed & vias exercitibus occlusisse videretur. Cum hoc durissimo anni tempore, cum hac difficultate locorum conflictandum etiam erat Principis copiis. Eundum erat per voraginosum & palustre solum, quod perpetuis imbribus invium erat, ut nec viri, nec jumenta incedere, ab consistere, nedum commeatus, tormenta, machinæq; bellicæ per id deportari posse putarentur. Verum Princeps, qui sciebat virtuti nihil arduum, nihil invium esse, ab instituto itinere nullis difficultatibus & periculis avocabatur, sed celsum & erectum animum ostendebat ad omnia fortuna incommoda quocunq; loco & tempore subeunda. Cæterum ut hic fausta lataq; omnia, sic è diverso non secundissima in Regiis partibus auguria. Principis exercitus indies magis convalescebat, Regis attenuabatur. Crescebat studium populi in Principem, Regis auctoritas vilescebat, & tandem plane concidebat. Multum quidem Rex presidii sibi positum existimabat in exercitu & classe. Utroq;
prior

prior erat & superior. Et numero & magnitudine navium, & multitudine pedestrium copiarum tum temporis vincebat, sed non vincebat amore civium, qui est omni exercitui firmior. Regum custos, omnibusq; munimentis arx robustior. Confederant quidem ejus imperio ex toto regno contractæ in unum locum, quas & antehac & nuperius ad opinionem belli in Anglia, Scotia, Hibernia conscripserat, cohortes & turmas, ut Principi opponerentur, & accessus obsiderent in interiora regni, aut si fors ferret, manus confererent. Rex ipse cum ad votum Principis appropinquare magis magisque accepisset, in castra properabat, ut præsens suos inflammaret ad rem gerendam. At cum optimi quique duces militesq; haberent exploratum, Principem Batavos armasse, non ut aliena invaderent, sed ut eorum sacra, jura, legesque, quæ prostrata conculcataq; jacebant, restitueret ac tueretur, detrectabant prælium & vim, præfati, non tempus esse pugnandi, sed legitime convocandi Ordines regni, Parlamentum liberum illi vocant. Hanc esse voluntatem, hanc vocem totius populi, hanc unicam causam Principi Arausionensi petendi Britanniam non infesto, sed amico Britannis exercitu; quod litterarum monumentis simul ac advenisset publicatis & ubiq; propositis liquido testatus esset. In tali ordinum concilio,

concilio, quod secundum leges & instituta regni antiquissima cogeretur, res componendas esse. Quibus compositis, se in potestate Regis futuros, nihil obsequii à se illum desideraturum. Ituros quo Regis jussa, patriæq; salus & dignitas, aut fo-
 ciorum necessitates sint vocatura. Si, ut nunc res sunt, armis decertarent, in sua se sævituros viscera. Non aliter sentiebant pleriq; omnes, quibus cura classis erat mandata. Non dubitabatur, quin ii quoq; suam voluntatem ad communis patriæ bonorumq; omnium causam, ubi tempustulerit, essent aggregaturi. Hac Regem incredibiliter percu-
 lere, ut vix mente consipere, vultu certe & colore constare non possit. Itaq; statim magna vis sanguinis è naribus effluebat, qui difficulter consiste-
 bat, nec nisi vena semel iterumq; secta cluderetur. Rex æger corpore & animo redibat Londinum. Nihil mente non bene sibi conscia est violentius. Cur tanto animi motu perturbabatur Rex? Pe-
 tebatur Concilium indici rite more majorum. Nil petebatur novi. Nil petebatur, nisi quo jus, fas, instituta prisca permittebant; quid dico per-
 mittebant? poscebant, flagitabant. Nil peteba-
 tur, in quod non ipse Rex, cum regnum iniret, jurejurando se obstrinxerat. Quid igitur Regem tanto opere commovebat? Conscientia publicæ rei male gestæ, Conscientia violatæ religionis sacra-
 menti,

menti, labefactatarum & perfractarum legum, mutati moris patrii, conscientia libidinis figendi ac refigendi pro arbitrio, quicquid sanctum erat à majoribus, quodq; sine populi consensu nec abrogari, & cui ne obrogari quidem poterat, Regem agitabat, tantoq; curarum æstu jactabat, ut consistere nusquam posset. Enimvero Majestas Regum sacrosancta est, & Dei, cujus gerit imaginem, majestati proxima. Quis negat? Num ista majestas posita est in infinita quadam potestate nocendi, & agendi quicquid libet? Nullus homo, nedum populus, nisi mente captus, aut gravitate malorum, quibus obruitur, vitæ suæ infestus, alienam subit dominationem, ut sibi exitium & perniciem arcessat. In principio rerum cum coetus hominum cogerentur, ita unus è multis fuit delectus, cujus imperio cæteri parerent, qui natura dignitate pares erant, ut causa utilitatis communis eis præflet. Non adhibita in consilium fuit nobilitas, quæ nulla tum erat in eadem juris æquabilitate; non generis splendor, cum nullus esset splendor major, quam hominem nasci, non divitiæ, sive partæ, sive a parentibus relictæ, sed facultas cum pari voluntate conjuncta multorum commodis serviendi. Non enim, cum se unius hominis permetterent potestati, spectabant, ut vitam, fortunas, libertatem unius facerent præ-

D

dam,

dam, quod faciunt qui armis victi hostibus deduntur; sed ut esset, qui sapientia & consilio multorum salutem, pari atq; æquabili jure remp. administrando, tueretur: ut regia dignitas sibi esset honorifica, sed ita ut esset salutaris populis, qui salutem suam ejus fidei commendarant. Quis credat potuisse homines inducere animum, cum nati liberi essent, ut perferrent unius imperium, horrerent magistratum, judicem, tortorem, sceleribus suis imminentem, nisi causa suæ salutis & felicitatis. Cum vero non ignorarent in tanta fortuna & potestate, quam facile depravarentur cupiditatibus animi, tanto acrius advigilarunt, ne quæ excogitata est ad servandos & feliciores reddendos homines in pestem atq; exitium verteret. Hoc nulla consequi ratione poterant, nisi Regi minus justa volenti superior potestas injiceret frænum adversus infinitam rerum omnium licentiam. Ea est potestas legum, quarum in omni legitima civitate summum est imperium. Magistratus civibus, leges magistratibus imperant. Si Regum edictis & sanctionibus non obtemperant cives, luunt poenas: Reges & Magistratus, si violant leges, quibus eorum potestas finita, & resp. est constituta, quibusq; jurejurando semet ipsi alligarunt, jure imperii excidunt. Ut nemo sacramento solvitur, sic nemo legibus, quibus juratus tenetur,

teneretur, nisi frænum istud ii, quibus hanc fidem dedit, ac quibus hoc jus est, laxaverint. Qui sentiunt diversa, tyrannidis, impotentiae, & superbæ nullisq; finibus circumscriptæ dominationis magistri & auctores sunt, maximo generis humani malo. Non nesciebat Jacobus Rex Populum Anglicanum hoc accusare & desiderare. Ne jurisjurandi violati, ne legum non modo neglectarum, sed everfarum reus fieret, concilium Ordinum, qui legum custodes sunt, fugiebat, non illo tantum tempore, sed diu antequam ulla suspicio esset externorum auxiliorum, quæ libertatis & legum patrocinium essent susceptura, cum id sæpius urgerent boni cives, Rex sæpius quoq; reciperet, se coacturum Ordines. Sed ab hoc consilio cum revocaretur a malis consultoribus, qui non ante concilii agendi auctores erant, quam extinctis legibus ii possent vocari, qui a nutu Regis toti penderent, & prompti essent paratq; ad abrogandum jusjurandum, ad antiquandas sanctiones, quibus religionis, & quæ ab illa suspensa erat, libertatis securitas nitebatur, & ut metu rationis reddendæ illarum rerum, quarum ratio eis non constabat, essent soluti, & certi, quicquid egissent, quicquid in posterum acturi essent, impunitum futurum. Itaq; tamdiu hæc res tracta est, ut, si sacra, si leges salvas esse vellent, diutius trahi non posset. Sen-
fit.

fit tandem Rex, sed sero sensit, non sapienter in rem suam se consuluisse, cum malis consiliariis, studio nimio incensis, aures faciliores præbuerit, quam verissimis populi desideriis. Quid enim erat cur, cum antequam ullus Batavus armatus in Britannia conspiceretur, cum opibus, classe, viris valeret, tantopere trepidaret in conspectu orbis terrarum, ut rescinderet, quæ modo tanta omnium ordinum invidia sanxerat; ut restitueret, quos gementibus & stupentibus cunctis, non legibus, sed vi expulerat; ut abigeret, quos indignante & fremente toto populo legerat foveratq; sui regniq; moderatores, arcanorum omnium participes, ut ab Episcopis, quos ante in vincula conjecerat, opem consiliumq; peteret malis, quæ instabant, medendi, & cum populo in gratiam redeundi? Nimirum intelligebat se pravis consiliis impeditum eo se demisisse, unde difficillime se posset explicare. Decreta, & promissa non inventura fidem, cum jusjurandum, quod magna voce in oculis totius populi, cum clavus regni cum corona & sceptro illi crederetur, jurarat, non conservasset. Ingravescebat igitur cura, pavor, metus, & angor quotidie. Vix Londinum Salisburio remearat, cum nunciatur illius exercitum, propius accedentibus Arausionensis copiis, præcipiti fuga castra deseruisse, in quibus nunc metentur Batavi.

Incertus

Incertus animi & consilii æstuat, & subductis rationibus omnibus tandem constituit concilium Ordinum habendum esse. Condit diem, idq; Principi, missis tribus fide publica viris illustribus, significat. Princeps probat consilium, ad conditiones descendit, quibus providebat, ut securitas & libertas Ordinibus constaret. Rex, siue quod angore conscientiae desperaret secundum sibi eventum concilii, siue quod aliorum auferretur consiliis, poenitentia ductus formales epistolas, quibus conscribebantur Ordines, inducit, Reginam in Galliam ablegat, ipse biduo post in scapha, non comitator, quam Xerxes, cum post magnas clades acceptas in Græcia trajiceret Hellespontum, eam sequitur. Adversis ventis jactatus rejicitur in proximum Tamesi littus; à piscatoribus & facie plebis rusticanæ, regem ignorante, pessimè acceptus. Confert se Fevershamum. Inexpectatæ rei nuncius cum ad Principis aures accidisset, miseratus indignam tanto Rege fortunam mittit Nobilissimum Suylesteinium, qui ostendat, quantum dolorem ceperit ex injuria coeli & hominum, qua fuerit vexatus, ac testaretur, neq; se intercessurum, nec passurum, ut quisquam intercedat, quominus eat liberrime, quo ferat animus, siue Londinum sedeat reverti, siue alibi agere. Rex in meliorem spem erectus Londinense Palatium repetiit

septus militari suorum militum custodia. Postera die veniunt etiam in urbem Principis prætoriarum cohortes, excubias agunt in utraq; Regia Witaliensi, & quæ sancti Jacobi dicitur. Proxima ipse Princeps sub meridiem intrat Augustam, nobilissimam & florentissimam urbem orbis terrarum, tam effuso hominum omnium plausu, tanta omnium ordinum gratulatione, ut lymphati & externati pene incredibili gaudio viderentur omnes esse, nec post hominum memoriam ullus Princeps effusius & prolixius sit exceptus. Contra ea Rex eo ipso fere tempore sine ullo prosequentium officio cessit urbe, tribus minoribus cellocibus Tamesi devectus Durobrivam, stipatus equitum & peditum Batavicornum centum præsidio. Durobriva furtim elapsus, antelucano tempore navem conscendit, Galliam, quod post intelligebatur, secutus, miserando vicissitudinis rerum humanarum spectaculo. Qui ante tres quatuorve hebdomades a tot populis adorabatur, qui quadraginta millia virum sub signis, classemq; instructam quadraginta rostratarum in ancoris habebat, desolatus fugam accelerat in uno myoparone alieno, ut creditur, in alienam terram. Dies is erat xlii v a primo Principis in Britanniam apulsu. Tantillo tempore tantam expeditionem, a qua non Britannia, sed totius Europæ, & nostræ inprimis

inprimis reip. fata pendent, confectam esse, & quidem incruentam! Nam si illam quatuor militum, & Cannebergii vexilliferi turmæ, virtute & nobilitate præstantis viri, qui occubuerunt honestissime Redingi, cum longe majores copias Regias in ipso illius oppidi foro fudissent, cædes potest cruentare, potest etiam, quod proverbio dicitur, una hirundo visa veris esse index. O expeditionem gloriosam! O salutarem & admirandam expeditionem! Cujus memoriam nulla temporis longinquitas obscurabit; Cujus fructum omnis percipiet posteritas. Quid prius mirer, quid posterius? Quocunq; animi aciem converto, nil nisi prodigia video. Mirer ne Principis incredibilem sapientiam, qui solus viderit, quomodo asperima servitus ab Europæ cervicibus sit avertenda. Averti non poterat, nisi Britannia esset in partibus à Rege divulsa, qui improba spe devorarat Europæ imperium. Divelli non poterat, nisi ante domestica servitute esset liberata. Servitus extinguere non poterat, nisi removerentur a reip. procuratione Catilinæ, qui tam Regis, quam regni jugulis incubabant, nec quicquam pensi habebant, si vel tota Britannia ferro flammisve misceretur, ejusq; ruina involveret cæteram Europam, si modo deleta religione superstitio caput erigeret altius & in nubila conderet, aut, quæ religione iis
potior

potior est, firmaretur eorum potentia ac dominatio. Hunc clavum his Harpyis extorquere nemo in orbe terrarum poterat, præterquam Princeps Arausionensis, quem Britannix conciliarat communio sanguinis, quem maternum ex Regis Britannici filia trahebat, & connubii necessitudo, cui Regis Britannici filia nupserat, consortium eorumdem sacrorum utriusq; gentis, propinquitas & vicinia terrarum, potentia navalis & pedestris. An mirabor, quam orbis terrarum miratur, prudentiam in celando per tantum tempus consilio in Britanniam transmittendi, ut tamdiu id a solertissimis & sagacissimis Regum legatis explore non potuerit pervestigari, qui occultissima rimabantur, & credebant, se non posse ignorare quid Junoni in aurem in toro geniali insusurret Jupiter, licet bellum per totam æstatem superiorem instrueretur magno strepitu terra mariq;, & concursaretur ad foedera cum principibus percutienda. An non omnium hominum, omnium seculorum admiratione digna est virtus Principis, quod exigua manu sedecim millium hominum, spretis comminationibus Gallix Regis, magnis florentissimi regni viribus succincti, ausus sit magnitudine ac potentia nulli Europæorum secundum regnum aggredi, idq; non imparatum, sed in sui vindictam classibus munitum & exercitiibus.

bus. Admirabuntur alii celeritatem, cum intra quinquagesimum diem hoc bellum commissum & finitum sit, & tanti momenti bellum, ut in illo res summa Europæ ageretur, libera ne esset in posterum an serviret. Celeritatem ego non miror. Deus, cujus causam agebat, ejus cultum asserendo, tantæ felicitatis auctor est. Non enim arma corripuit Princeps inanis gloriæ cupiditate regnandiq; libidine incitatus, multo minus Britanniam occupandi, aut Regem eundemq; focerum de folio deturbandi spe aut animo: sed ut Britanniam servaret, quæ in ipsum discrimen venerat, & periculum jamjam religionis & libertatis, si quid libertatis supererat, naufragium faciendi, nisi subsidio Princeps accurrisset. Nec tamen accurrit facile; sed diu multumq; a Britannico populo sollicitatus, ut, qui solus posset, afflictissimam gentem respiceret, non potuit a se impetrare, ut diutius deesset tantis supplicibus, Deum hominumq; fidem implorantibus. Non hæc sunt vana fucataq; commenta, non speciosi obtentus. Rerum exitus, qui in omnium oculos incurrit, hæc verissima esse docet. Non dicam de magno illo primatum, ducum bellicorum, nobilium, populi, ipsorumq; comitum purpuratorum ad Principem, cum Insulam vix tetigisset, concursu. Cur alter gener, Princeps Danicus, & ejus uxor Anna Regis Ja-

cebi minor natu filia, quæ adolevit in regia, & in sinu patris omnem ætatem exegit, cur deserto patre ad Principis se adjunxerunt rationes? Ecquod certius & illustrius documentum esse potest justæ, piæ, secundæq; bonorum omnium voluntate susceptæ expeditionis? Non conspirarunt generi liberiq; in patrem, sed patriæ impositam plagam sanari, sacra legesq; constitui, hominum nefariorum & res novas molientium audaciam & furores reprimi volebant. Nemo inclementer Regi dixit: nemo malorum, quibus Britannia conflictabatur, culpam assignavit Regi. Quin Princeps Regi contra Plebis furorem præsidii quod satis erat dedit, & cum Fevershamii esset, & cum Londino Durobrivam profisceretur. Cur passi essent quem tenebant è manibus Regem elabi, si in illum eas armassent? Rex nullo genero, nullo mortalium insectante furtim discessit & solum vertit. Non ejectus est Rex, sed emissus excessit sua sponte & evasit. Furtivo hoc discessu ex regno cum cives prodidisset, ipse imperium abdicavit. Proceres & Magistratus audita Regis fuga Londium ad componendum rerum præsentium statum ex tota Britannia confluxerant. Ne orba Respublica injuriis & maleficiis hominum flagitiosorum oportuna detrimenti aliquid caperet, illius moderandæ habenas tamdiu traderunt

derunt Principi, donec rectius pro ratione temporis ordinaretur. Cum dies aliquot deliberationibus de summa Republica consumsissent, patres secundi ordinis censuerunt, Regis Jacobi secundi, tum quia voluerit immutare reip. statum & formam, ruptis pactis, quæ inter se populumq; convenissent, legibusq; in quibus salus reip. vertebatur, consilio improborum hominum violatis, tum quia cesserit ipse regno, regium solium vacuum esse. Nec placere, Romanensium sacris addictum Regium apud se munus obire, idq; obire, posse regni securitate salva. Primi Ordinis patres in easdem iverunt sententias. Diebus aliquot intercedentibus, censuit uterq; ordo, imperium, quo se Rex Jacobus prudens volensq; exuerat, quodq; post spontaneam abdicationem Ordines ei abrogent, in Guilielmum Arausionensem conferendum esse, idq; in eum contulerunt, ac Guilielmum Angliæ, Galliæ, & Hiberniæ Regem, & Mariam uxorem Reginam die xiiii Feb. crearunt & renunciarunt, lubentiq; animo iis salutem & libertatem suam addixerunt, quibus salutem & libertatem referebant acceptam. Rex creatus pro potestate Regia Concilium Ordinum indixit, quod decrevit hoc die, qui dies est xi Aprilis, solemni ritu Regem & Reginam inaugurandos esse, quo munere cum maxime Britannos fungi, nulli dubitamus.

Illux

Illuxistine candidissima & lætissima dierum?
Hac Britannia, hac Belgica, hac Europa bene
animata coepit reviviscere. Quas Deo laudes,
quas grates dicemus? Orbis hic Britanniae con-
versus Orbem terrarum vertet. Britanniae salus
nobis quoq; salutem pariet. Quibus verbis Tibi
Regina Insularum, gratulabimur, cum legisti
Regem, qui naturæ quasi manibus ad imperium &
magnos populos regendos formatus est. Qui
suffragatione maximarum virtutum, summorum
in rep. Christianam meritorum, præclarissimis
rebus gestis diu ante regnum promeritus est,
quam ad id tuis suffragiis eveheretur. Eos habet
maiores, quos summa nobilitas, ipsaq; Majestas
Cæsarea, quæ dignitatum, ad quas homines extolli
possunt, celsissimum est fastigium, amplissimaq;
in nomen Christianum merita in tam alto collo-
carunt loco, ut illorum splendor per orbem terra-
rum ultra solis lunæq; vias sit diffusus. Longe
tamen eos supra omnes titulos, imagines, & tro-
pæa extulit defæcatæ religionis, & illibatæ liberta-
tis tuendæ contra potentissimos & insolentissimos
earum hostes studium, constantia & alacritas. Sci-
piones dicuntur ad Africam domandam nati fuisse.
Principes Arausionenses melior nātura quædam e-
didit ad coercendos qui vim faciunt religioni &
libertati. Multa debet Rex Tuus fortunæ tantis
majo-

majoribus ortus, plura tamen debent virtuti domesticæ. Commendent eum majorum imagines, avitæ gloriæ monumenta, illustrissimæ familiæ insignia, nulla tamen eum commendant ornamenta majora, quam quæ illius vera & propria sunt. Rectissimi sunt ejus de Deo ejusq; cultu sensus. Qui ab ejus dissident sensibus, & rationibus à sententia, quam de divinis tenent, deduci non possunt, fert, non odit, non insectatur, non cogit ad suas opiniones ejurandas, quin auget & ornat, si eorum consilia & rationes ad otium & tranquillitatem spectant. Imbibit enim neminem magis cogi posse ut bene sentiat, quam ut vir bonus sit, si animum inducere non possit, ut velit esse. Scientia ejus rep. tam pace quàm bello tractandi, justitia & sapientia domi, virtus bellis gerendis foris, prudentia & invictum animi robur in difficillimis reip. temporibus, clementia & lenitas in poenis sumendis a gravissimorum criminum reis, si ratio reip. ferat, facilitas in omnium desideriis excipiendis, vitæ sanctitas, severitas disciplinæ domesticæ, civilitas in cultu, victu & omni vitæ habitu, multæq; aliæ divinæ virtutes testatæ sunt, & illarum fama ad ultimas gentes est pervagata. Gratulamur tibi Britannia de tanto Rege, quem nulla cupiditas a recta de rep. sententia, concordiq; æquabilitate moderandi populos abducat.

Nos doleremus tantum nostræ moderatorem navis nobis abduci, nisi haberemus exploratissimum, absentis quoq; curam nobis præsto semper futuram, nec unquam a custodia hujus Reip. oculos Regem deflexurum. Ad te vero, Auguste Rex Guilielme, cum mea convertitur Oratio, vellem Nestoreæ dictionis Nectar mihi afflueret. Sed cum quæ natura negavit optamus frustra, licebit credo nobis pro cætera Tua facilitate, Rex Indulgentissime, cum non possimus thure, facere farre. Salve Rex Guilielme, Deo carissime, deliciarum Christiani generis, terror illius hostium. Salve Auguste, vindex religionis & libertatis, omnis bonæ spei inceptor & perfector, auctor publicæ felicitatis unice. Salve verissime Fidei Defensor. Gratulor Tibi Rex, sed non gratulor Tibi insignia regia, coronam & sceptrum, quibus Tu & Regina ornaris hodie: nam his etiam statua, stipes, & truncus potest ornari, sed Tibi gratulor virtutem, Tibi tot res præclare gestas, tanta merita in rem Christianam gratulor, quæ Te diu ante regno destinarunt, quam id es potitus, cui plus ornamenti ex Te accedet, quam Tibi ex regno. Tu non beatioram vitam ages, quam hic egisti, sed majus onus subibis. Plures erunt molestiæ perferendæ, plures curæ & sollicitudines sustinendæ, quarum ingens moles Tibi nunc titulo regni Britannici

tannici imponitur. Hoc vero est quod gaudemus, quod in Te tanto Rege ornando habitus est virtuti honor, & in regio folio Tecum iustitia, sanctitas, pietas, regiarq; virtutes aliae omnes, nequitia & improbitate profligata, quasi in summo rerum humanarum vertice sint constitutae. Hoc triumphamus, quod cum Tuo honore religio, salus publica, libertas, regni decus, multorum populorum otium, Ordinum concordia Reip. universae quies & tranquillitas sit conjuncta. Hoc Rex potentissime, laetamur evenisse, hoc gratulamur, Deumq; veneramur, uti beneficia sua tueatur, & in posterum quoq; quicquid pro religione, pro libertate, pro miseris & impotenti dominatione oppressis susceperis, feliciter provenire jubeat, utiq; de nostris tui anni augeantur. Tibi autem, Belgica nostra, oeculle terrarum, arx libertatis, calamitosorum communis portus, non gratuler? Tibi, quae ex Orci fauceibus aequae es erepta ac Britannia. In te primum fulmen conflagratur, quod in tuum caput a duobus Regibus infestis jactatum jam forte saeviret, lateque prosterneret & affligeret omnia. De quo ne dubites, alterius Regis legatus, libello tuis Ordinibus oblato, foedus inter utrumq; Regem initum esse palam fatebatur: Alterius autem orator Lutetiae eodem tempore contendebat foederis leges implendas, mittendas in Bri-

tanniam copias. Te hoc spectasse foedus infensus
Galliae Regis animus, ostendit, cum Belgarum
naves complures ante bellum indictum interci-
pit, & non longe post, nulla praebita offensae oc-
casione, bellum Tibi denunciat. Id quoq; pa-
lam Regis Jacobi orator ad Augustum Impera-
torem Romanum missus prae se tulit, cum nihil
sibi curae studiiq; reliquum fecit Regis sui man-
datu, ut Imperatorem & Regem Hispaniae a Te
alienaret, eosq; in suas, hoc est Regis Galliae par-
tes, pertraheret, si bellum, quod diu agitarant, in
Te erumperet. Arderet jam hoc incendium,
nisi Magni Guilielmi prudentia & virtus id a Tu-
is arcuisset tectis, cum tam Britanniae liberandae,
quam Belgicae servandae causa cepit arma. Huic
utiq; Britannicae expeditioni tuam debes Belgica
salutem, quam merito Tibi gratulor, nec Tibi
soli, sed universae Christianae Reipubl. quae consi-
lio, sapientia, virtute Regis Britanniae, immanis-
simorum hostium libertati & saluti omnium in-
hiantium ferocia repressa, sperat se otio, pace,
securitate fruituram.

D I X I.

